

Smiljko Sokol – Branko Smerdel:

Ustavno pravo

(Informator, Zagreb, 1998, str. 319)

*Duška Šarin**

Prikaz

Krajem 1998. godine u izdanju Informatora izašla je iz tiska knjiga profesora Pravnog fakulteta u Zagrebu dr. Smiljka Sokola i dr. Branka Smerdela *Ustavno pravo*. Ova knjiga odnosno udžbenik objavljen je šest godina nakon objavljivanja prvog udžbenika ustanog prava u Republici Hrvatskoj, a tri godine nakon drugog izdanja udžbenika istih autora. Razlog tome je, kako sami autori navode, brz razvitak hrvatskog ustavnog prava tijekom više od šest godina nakon donošenja hrvatskog Ustava i bez obzira na činjenicu što su ranije objavljeni udžbenici rasprodani.

Ova knjiga bitno je proširena i izmijenjena u odnosu na prethodne, a cjelokupni sadržaj knjige sastoji se, pored predgovora, popisa temeljne literature te u dodatku pročišćenog teksta Ustava Republike Hrvatske, od jedanaest tematskih različitih cjelina. Prof. dr. Smiljko Sokol napisao je pet poglavlja (prvo, peto, šesto, sedmo i osmo), a prof. dr. Branko Smerdel četiri (drugo, treće, četvrto i jedanaesto), dok je u dva poglavlja (deveto i deseto) svaki od njih samostalno napisao određene odjeljke.

U prvom poglavlju utvrđuje se predmet, metode i odnos ustavnog prava i političkih znanosti te se razmatra ustavno pravo kao grana prava i izvor ustavnog prava. Posebno se obrađuje ustav kao temeljni izvor ustavnog prava te se u tom smislu određuje pojam ustava, vrste ustava, načini mijenjanja ustava, struktura i temeljna obilježja sadržaja ustava, a posebice hrvatskog Ustava.

Drugo poglavlje odnosi se na pojavu i razvitak ustavne vladavine od prvih pisanih ustava. U tu se svrhu autor upustio u razmatranje ustavnosti u tri zapad-

* Dr. sc. Duška Šarin, sutkinja Općinskog suda u Zagrebu

ne demokracije: SAD-u, Britaniji i Francuskoj. Posebnu pažnju u tom poglavlju autor posvećuje uspostavi ustavne vladavine u Republici Hrvatskoj te uspostavi samostalnosti i suverenosti Republike Hrvatske.

Problematikom sloboda i prava čovjeka i građanina, počevši od pregleda povijesnog razvitka dokumenata kojima se one jamče do sloboda i prava čovjeka i građanina u hrvatskom ustavnom uređenju, autor se bavi u trećem poglavlju knjige.

U četvrtom poglavlju koje se odnosi na nadzor ustavnosti i zakonitosti autor je prije svega obradio vladavinu prava, načelo ustavnosti i zakonitosti, pitanje američkog sustava nadzora ustavnosti i zakonitosti te europskog sustava nadzora ustavnosti zakona odnosno ustavnog suda. Stoga je osobit naglasak dan Ustavnom sudu Republike Hrvatske kroz analizu njegova ustavnog položaja i djelokruga te političkog utjecaja. U istom poglavlju obrađen je i institut pučkog pravobranitelja kao zasebnog tijela izvansudske zaštite sloboda i prava čovjeka i građanina zajamčenih Ustavom i međunarodnim ugovorima koji su na snazi u Republici Hrvatskoj.

Peto poglavlje autor posvećuje temeljima državne vlasti pa je u svezi s time naglasak na nastanku i razvitku teorija o narodnom suverenitetu, predstavničkoj vladavini i oblicima neposrednog odlučivanja odnosno ostvarivanje neposredne demokracije.

Sljedeće poglavlje knjige odnosi se na tematiku izbornog sustava, tj. temeljnih načela i instituta izbornog prava te u svezi s time biračkog prava i njegova ostvarivanja, kao i utvrđivanja izbornih rezultata.

Materija hrvatskog izbornog sustava obrađena je u potpunosti u sedmom poglavlju i obuhvatila je, pored temeljnih načela i instituta hrvatskog izbornog sustava, pitanja izbora predsjednika Republike, izbora zastupnika u Zastupnički i Županijski dom Hrvatskog državnog sabora, izbora vijećnika županijskih skupština te gradskih i općinskih vijeća. Stoga se razmatra biračko pravo i njegovo ostvarivanje, raspisivanje izbora, glasovanje u inozemstvu, kandidiranje, oblikovanje i objavljivanje liste kandidata, pitanje izborne promidžbe i izborne šutnje, sam izbor te zaštita izbornog prava.

U osmom poglavlju analiziraju se temeljna pitanja ustrojstva državne vlasti. U svezi s time autor ukazuje na strukturu ustrojstva rada i djelatnost predstav-

ničkih tijela, potom na razlikovanje državnih funkcija i ustrojstvo vlasti te, na koncu, na upletanje izvršnih tijela u zakonodavnu funkciju odnosno poremećaj djelokruga između državnih tijela.

U poglavlju Načelo diobe i načelo jedinstva vlasti i oblici njihove primjene S. Sokol obradio je odjeljke koji se odnose na ustrojstvo i diobu vlasti, načelo jedinstva vlasti i sustav skupštinske vlade te sustav parlamentarne vlade, a B. Smerdel sustav predsjedničke vlade.

Deseto poglavlje posvećeno je ustrojstvu vlasti u Republici Hrvatskoj, pa je S. Sokol razmotrio polupredsjednički sustav te razloge njegova prihvaćanja kao i ovlasti predsjednika Republike Hrvatske i njegov odnos prema Saboru i Vladi, zatim Vladu i državnu upravu te hrvatski sustav lokalne uprave i samouprave, dok je B. Smerdel analizirao ostala pitanja vezana uz lokalnu upravu i samoupravu, kao što je odnos središnjih i lokalnih vlasti, teorija lokalne samouprave te ustavno pravo na lokalnu samoupravu, a posebno je obradio odjeljak koji se odnosi na sudbenu vlast.

Posljednje poglavlje odnosi se na složene države i složene državne zajednice. Dan je pregled njihova povijesnog razvitka s naglaskom na modernoj federalističkoj teoriji te razlikovanju konfederacije i federacije. U nastavku autor predstavlja i oblike složenih država i državnih zajednica kao što su personalna, realna ili zakonodavna unije te asimetrične zajednice država. Na to se nastavlja razmatranje o Europskoj ekonomskoj zajednici te posebnom obliku složene države: Bosni i Hercegovini.

Iz ovog prikaza uočljivo je da udžbenik sadržava pregled temeljnih načela i ustavnopravnih institucija hrvatskog i usporednog ustavnog prava, što je i bila želja autora, zajedno s nastojanjem da se pokaže da je današnje hrvatsko uređenje odnosno Republika Hrvatska po svim svojim temeljnim obilježjima i institucijama europska demokratska pravna država, a time i dio cjelovitog demokratskog ustavnog prava.

Autori su povijesnim i poredbenim pristupom, i to kako pravnim tako i politološkim, razmotrili i objasnili ustavno uređenje Republike Hrvatske u svezi s temeljnim načelima i institucijama demokratskog ustavnog prava kao što su vladavina prava, načelo narodnog suvereniteta, načelo predstavničke vladavine, načelo diobe vlasti, višestranački izborni sustav, polupredsjednički sustav i lokalna samouprava.

Knjiga *Ustavno pravo* pisana je jasnim i razumljivim jezikom, vrlo je pregledna s mnogo poglavlja i odjeljaka pa se lako mogu pronaći tražena područja. Napominjemo da ova iznimno vrijedna knjiga po svom značenju nije namijenjena samo studentima prava već svakome kome je stalo da se na zanimljiv način upozna s pravnim temeljima demokracije i njezinim institucijama.